

Dan Negrescu

Cuvântul devenit aur. Petrus Chrysologus despre Psalmul I

The word became gold: Petrus Chrysologus about Psalm I

Trebuie să acceptăm că, dacă Iisus Christos le-a vorbit oamenilor, gloria Bisericii a fost decisă însă în mare măsură de cei care, ulterior s-au adresat direct celor mulți, urmând desigur exemplul Modelului, adică al dătătorului de măsură. După aceea putem vorbi și de importanța operei patristice scrise care însă numai celor mulți nu li se adresa. Trebuie să subliniem cu obiectivitate că pentru instrumentul succesului, care era oratoria, esențială s-a dovedit a fi pregătirea dobândită în tradiția mării școli păgâne, clasice.

Doar astfel putem explica gloria oratorului din Ravenna, mai puțin cunoscut azi comparativ cu titanii rostirii creștine (Ambrosius, Augustinus) dar axiologic și (parțial) cronologic părtaș al aceleiași serii de rosturi aurite.

Deja cognomenul acestui mare orator căruia în mod firesc i se spunea latinește *Aureus sermocinator* (cuvântătorul de aur) are darul de a trezi admirația față de cel care prin forța cuvântului, - după o anume tradiție, printr-o minune, ca în cazul lui Aurelius Ambrosius – avea să devină la doar 27 de ani, episcop al Ravennei.

Că puterea rostirii l-a făcut celebru pe tânărul Petrus, ne-o confirmă istoriograful Agnellus; pe la 830 el redactează o *Vita S. Chrysologi Petri* din care aflăm printre altele că viitorul episcop a fost numit *aureus sermocinator* datorită puternicului efect emoțional produs de predicile sale.

Născut la Forum Cornелиi (Imola de azi), Petrus a primit atât educație creștină, cât și – ca alți autori patristici – o temeinică instruire păgână latină și greacă. Contemporanii săi vedeau o adevărată iluminare în prezența sa în scaunul episcopal, iar aceasta și din punct de vedere cultural nu doar cultic. Forța tânărului ierarh stătea tocmai în utilizarea cuvenită a cuvântului, lipsită de dubii, căci, după cum îi plăcea lui să afirme „cine vrea să se joace cu Diavolul, nu se va putea bucura împreună cu Christos”.

În anul 450, cu puțin înainte de a împlini vârsta de 40 de ani, s-a stins din viață, după unii din cauza nevoițelor specifice viețuirii creștine, după alții efectiv din pricina intensei trăiri a propriului cuvânt rostit, a actului oratoric. Chiar moartea sa a lăsat o impresie adâncă credincioșilor dar și romanilor necreștini, în general ca admiratori ai stilului său.

Secventa predică (*Sermo XLIV*, Migne, *P. L.* tom LII, col. 322-325.) este o probă a felului în care oratorul, prin explicitare terminologică, extrage aur din cuvânt servindu-l ascultătorului atunci, lectorului azi.

Predica LXIV

Despre sfatul necredincioșilor, calea păcătoșilor și jilțul molimei hulitoare, cu referire la Psalmul I

Medicul priceput se străduiește să le ofere arta deplină a vindecării celor chinuți de lăncezeala bolii, dezvăluie felurile cauze ale bolilor, dă pe față căile ascunse ale molimei, sfătuiește cum să ne ferim de ținuturile purtătoare de molime, arată care sunt cele mai multe feluri ale remediilor, dezvăluie puterile ierburilor, zice care sunt calitățile medicamentelor, celor ascultători le promite sănătatea cea mai îndelungată; astfel îi sfătuiește pe cei suferinzi și îi duce către îngrijirile grele și aspre.

Astfel se face că profetul sfânt, urmând să dea la iveală medicina trupului și a sufletului descoperă ascunzișurile adânci ale necurăției, despoaie bolile acoperite, vedește nedreptățile, amarul ascuns, de unde se nasc viciile, originea greșelilor, smulge rădăcinile nelegiuirilor printr-o minunată cugetare. Și astfel poartă mințile bolnave ale muritorilor, neîncetat, printr-o curată măsură, cu veghe la etate, fire, vreme și puteri, către sănătate printr-o divină îngrijire.

Psalmul ce-l cântăm azi, este prefața psalmilor, este chiar psalmul psalmilor, inscripția inscripțiilor; este argumentul ce naște argumente, este întreaga cauză a cântărilor ce urmează. Și, precum cheia încăperii regești, după ce dezvăluie întâia poartă, lăsând spre a fi pătrunse nenumăratele sălaşuri din adâncul lăuntric, astfel acest psalm, după ce a descuiat întâile intrări ale înțelegerii, dezvăluie misterul tuturor psalmilor, dezvăluie ceea ce e ascuns.

Fericit bărbatul care nu a mers în sfatul necredincioșilor și nu a stat în calea păcătoșilor și nu a șezut în jilțul hulirii.

Fericit bărbatul: după cum va fi luptat cu fiarele și va fi învins nedreptățile luptelor celor mai grele, astfel vor fi rostite bravurile, recompensele, cununile; profetul astfel a promis fericirea încât să-l stârnească pe om, ca, după ce i-a arătat-o, el să învingă întreaga sălbăticie a nelegiuirilor.

Fericit bărbatul care nu a mers în sfatul necredincioșilor și nu a stat în calea păcătoșilor. Totuși pare lipsit de înțeles că s-a spus să meargă în sfat și să stea în cale, de vreme ce omului îi este în obișnuință să stea în sfat și să meargă în cale. Căci sucite sunt toate în lume din pricina celor sucite și nu pot păstra ordinea cele ce prin ordine nu pot merge înainte. Profetul însă nu le spune acestea despre corp, ci despre năpustirea minții; și nici nu împiedică alunecarea piciorului, ci ține la depărtare ruina sufletelor.

Fericit bărbatul care n-a plecat în sfatul necredincioșilor: a plecat, a plecat de la sine, s-a retras nelegiuit de la Dumnezeu; și nu stă în sfat cel ce rătăcește printre cugetări nelegiuite. Acesta e când dus când către cer, când e dus către ținuturile pământene, când e aruncat pe întinderile mărilor; când ridicat pe valuri, când scufundat în adânc; de vreme ce el e veșnic răsucit în mintea sa precum bețivul, el nu se judecă pe sine, ci judecă cerul. Cel ce crede că știe totul, nu se știe pe sine; dacă s-ar cunoaște pe sine, niciodată nu ar adora cerul, soarele, luna, copacii, pietrele care i-au fost date și supuse slujirii lui;

ci el adoră piatra, slujește copacului, el care a disprețuit să-i servească Dumnezeu viu, Dumnezeului adevărat. Și pornind de la începutul lucrurilor, spre a replica faptelor nelegiurii, să spunem că sfatul necredinței conduce la cele de jos, pe îngerul vestitor ceresc al tainei l-a schimbat în diavol, pe om l-a trimis din regatul vieții în surghiunul sălașului muritor; l-a izgonit din plăcerile paradisului la trudele chinuite ale veacului; a aruncat-o pe femeie din slava fecioriei la nașterea cu gemetele ce o însoțesc. De aici se face că, înainte de a se bucura, nu poate trece peste dureri și mântuie pedeapsa dinaintea învinuirii, până să se bucure de venirea urmașului.

Înmulțindu-vă, voi înmulți tristețile tale și gemetele tale; în tristețe și geamăt îți vei naște fiii (Gen.3). Care este sfârșitul, când începutul e vinovat? Pe cine va ține în cale veselia când își va avea începutul dintru jelire? Profetul care zicea cunoștea acestea: Întru nedreptăți am fost zămislit și întru greșeli mi-a dat naștere mama mea. (Psalm L). Fraților, dacă astfel din pântec suntem azvârliți în calea păcatelor și de-a lungul tuturor vârstelor alergăm pe calea greșelilor, să cugetăm deșertăciunile copilăriei, alunecările tinereții, ruinările maturității, bolile bătrâneții și atunci ni se va arăta că am apucat calea păcatelor și nu calea vieții. Această cale o arată Christos spunând: Lată și încăpătoare este calea ce duce la pieire și mulți sunt cei care o pornesc pe ea. (Matei VII). Lată de greșeli, împrăștiată de valuri, încăpătoare pentru fărâdelegi, într-adevăr calea este viața de față în care a venit omul și hălăduiește.

O generația se duce, vine altă generație, iar pământul în veci stă (Eccle. VII). Și de aceea s-a spus mai sus: Fericit bărbatul care n-a mers în sfatul necredincioșilor și nu a stat în calea păcătoșilor. Nu a spus Nu a venit; căci nimeni nu a venit în calea păcatelor în care ne duce însăși legea firii și a morții; ci fericit e bărbatul care nu a zăbovit în ea. Zăbovește în ea și întârzie în ea cel care își ușurează povara păcatelor, iar împovăratul drumeț ajunge cu întârziere și își găsește sălașul ceresc zăvorât. Împiedicat de aceste poveri plângea profetul zicând: Nedreptățile mele mi-au împovărat capul și precum o povară îmi sunt înscrise deasupra mea. Și pentru că în întregul vieții le-a purtat pe acestea, exclamă: Nenorocit am fost zămislit și încovoiat sunt până la sfârșit. (Psalm XXXVII). Calea păcatelor o străbate acel drumeț care vede relele acestei vieți, dar le disprețuiește, le simte dar le calcă în picioare; suferă dar învinge; și cu cât se ferește de ele, cu atât aleargă mai mult; iar când i se arată pázitorul porții cerești, sălașul ceresc nu i se mai închide. Dar ce este ceea ce astfel s-a arătat a fi sfatul căii necurăției necredincioase, adică fericit bărbatul care nu a mers în sfatul nelegiuiților și nu a stat în calea păcatelor? Căci, chiar dacă omul născut mai întâi întru păcate a venit în cale totuși, în primul rând nu aleargă dintru început în calea lor, ci după ce a început să guste din veninurile necurăției, abia atunci a sorbit din savoarea osânzei păcatelor. Tinde necurat către Dumnezeu și se depărtează de Dumnezeu când greșește. Dumnezeu îi disprețuiește pe păcătoși, El care i-a încredințat că nu trebuie să păcătuiască. Întunecimile fug de strălucire, întunecimile se întorc când strălucirea se retrage; acolo unde e Dumnezeu, nu se află nici un păcat; unde e păcat, nu e Dumnezeu. Și, ca să știi, omule că semenul fuge în toate părțile din fața chipului lui Dumnezeu, ascultă-l pe profet: Nu stă Dumnezeu fața aceluia, căci murdărită sunt căile aceluia în orice vreme (Psalm IX). Așadar mai îngreunat alunecă omul în calea păcatelor atunci când nimerește în ea prin râpele necurăției necredinței.

Și nu a șezut în jilțul molimei hulei. Necurăție dovedește și făptuiește cel ce-l iubește însă, căci nu-l poate învăța pe altul cuviința și așa se face că acela care îi învață pe alții necurăția molimei necredinței, șade în jilț și de acolo împrăstie prin mieroasă rostire către ascultători balele ucigătoarei învățături. În jilțul molimei a așezat filosofia care-i învață pe alții despre mai mulți zei, sau i-a învățat că acela care este, fie nu e, fie nu poate fi dovedit; cel care a dat creatura naturii, încât îl neagă pe înfăptuitor. Și-a pus în față jilțul molimei fariseul care, așezând în fruntea hotărârilor cerești înrădăcinatele învățăminte omenești, a risipit nemăsurata strălucire din fața poporului iudeilor. În jilțul molimei șade ereticul, care sub chipul credinței, dezbină, rupe, sfârtecă întregimea.

Așadar: fericit bărbatul care n-a mers în sfatul necredincioșilor și nu a stat în calea păcătoșilor și nu a șezut în jilțul molimei hulitoare. Și cu totul fericit, respingând acestea trei, s-a făcut demn de a ajunge la fericirea Treimii: cugetă deci în legea Domnului, și cugetă zi și noapte încât cele ce urmează îl fac demn să vadă și să audă mai pe larg la timpul cuvenit.

Notă: despre Petrus Chrysologus s-a scris poate mai puțin decât despre alți autori patristici sau aparținători perioadei patristice; totuși merită reținute câteva surse de informare, după cum urmează:

Agnellus, *Vita S. Petri Chrysologi*, în J. P. Migne, *Patrologiae Cursus Completus, Series Latina*, tom LII.

Pierre de Labriolle, *Histoire de la litterature chrétienne*, ed. 2, Paris, 1924.

G. Bardy, art. *Pierre Chrysologue*, în *Dictionnaire de théologie catholique*, XII, 2, col. 1917, Paris, 1935.

Mitropolit Nicolae Corneanu, *Studii patristice. Aspecte din vechea literatură creștină*, Timișoara, 1984.